

ferencialita. V súvislosti so stredoeurópskym priestorom sa tieto vlastnosti stávajú súčasťou jeho kultúrnej identity a pamäti a majú preň paradigmatickú platnosť.

Všetky príspevky, ktoré na vedeckom seminári venovanom Rudolfovi Chmelovi odzneli, poukázali na široký záber a inšpiratívnosť aktivít a práce jubilanta, ktorého osobnosť výrazne prekračuje hranice slovenskej kultúry.

Ivana Taranenková

Vedecký seminár pri príležitosti životného jubilea Vladimíra Petrika

V rámci cyklu Pamäť literárnej vedy sa 16. marca 2009 v Ústave slovenskej literatúry SAV konal v poradí druhý vedecký seminár, tentoraz pri príležitosti životného jubilea významného slovenského literárneho historika a kritika PhDr. Vladimíra Petrika, CSc., ktorý 1. marca oslávil osemdesiate narodeniny. Na podujatí odznelo deväť odborných príspevkov, ktoré bilancovali celoživotné vedecké dielo Vladimíra Petrika alebo boli inšpirované jeho prácou, pričom väčšina referujúcich, zvlášť z radov dlhoročných kolegov i priateľov oslávenca, vyzdvihla i jeho osobnostný a ľudský prínos tak pre slovenskú literárnu vedu, ako aj pre kolektív domovského pracoviska, terajší Ústav slovenskej literatúry.

Na úvodné slovo riaditeľky usporadúajúcej organizácie, Dany Kršákovej, ktorá priblížila život a dielo jubilanta, nadviazal prvý príspevok Petra Zajaca koncipovaný ako „nevedecká esej“ O umení starnúť. Referujúci poňal bilanciu života a diela V. Petrika z hľadiska kultúrnych vzorcov starnutia, ktoré fungujú v stredoeurópskom modeli. Zdôraznil, že vžitým modelom V. Petrik reprezentujúci kultúrnu, sociálnu a individuálnu pamäť štyroch generácií, a súčasne model kultúrneho starnutia, nezodpovedá, nakoľko jeho krédom je „starnúť kultúrne“.

Takisto bilančný charakter, hoci s dôrazom na hodnotové aspekty vedeckej práce, mal príspevok Rudolfa Chmela Vladimír Petrik – čitateľ, kritik a memoárista. Chmel v ňom zhrnul konštantné znaky literárnovednej aktivity V. Petrika, ktoré možno v priestore literárnovedného uvažovania na Slovensku od polovice 20. storočia vnímať ako mimoriadne prínosné, inšpiratívne a pre ďalších výskumníkov vzorové. Referujúci vyzdvihol zvlášť vierohodnosť a štýlovú eleganciu Petrikových textov, ich vecnosť a informačnú hutnosť, nesezónnosť axiologických rámcov literatúry (ktorá plynie z jeho chápania literatúry), osobný prínos v každom type textov, prienik literárnokritického a literárnohistorického myslenia, ako aj syntézu čitateľského názoru a hodnotiaceho postoja. Zdôraznil, že vedecká práca V. Petrika vždy zodpovedala najaktuálnejším potrebám svojej disciplíny a z hľadiska kvality, ktorú priniesla, majú i jeho profilové úvahy hodnotu malých monografií.

V podobnom duchu ako R. Chmel sa o práci jubilanta vyslovil i Vladimír Barborík, ktorý sa zamerával na reflexiu jeho literárnokritickej činnosti. Pointu príspevku, a zároveň základnú hodnotiacu charakteristiku kritického prístupu V. Petrika k súčasnej literatúre vyjadril referujúci v názve svojho príspevku: „Najmiernejší z kritikov“ – kritik miery. Označil ho ako špecialistu v písaní o literatúre, ktorý sa k textom vždy stavал kriticky aj tam, kde iní zbytočne beletrizovali. Kritické výkony V. Petrika, demonštrované s dôrazom na výber *Hľadanie prítomného času* (1970), súvisia podľa Barboríka s jeho porozumením reálnym funkciám literatúry a chápaním jej recepcného pôsobenia. Za prínos v osobnej genéze literárnokritického uvažovania označil referujúci záujem o marginalizovanú literatúru, ktorá ovplyvnila zvýšenú citlivosť V. Petrika na estetické hodnoty aj vo vzťahu k tzv. „vysokej“ literatúre.

Literárnokritické výkony V. Petrika a ich význam nielen v aktuálnej dobe pôsobenia, ale v širšom časovom horizonte priblížil Pavol Matejovič na príklade Petrikovej recepcie Mináčovej novely *Na rozhraní* (1981) (Petrik o Mináčovom rozhraní). Referujúci predstavil

V. Petrika ako jedného z najrelevantnejších kritikov Vladimíra Mináča, ktorý sa v osemdesiatych rokoch nebránil otvorene kritizovať zásadné nedostatky jeho diela, ako si ich až v porevolučnom období dokázal sebakriticky priznať i sám autor. Prínos V. Petrika k literárnohistorickej recepcii tohto prozaika označil Matejovič ako identifikáciu ústredných problémov Mináčovej tvorby. Petrikovu kritiku novely ďalej analyzoval ako syntézu troch prístupov: interpretácia, polemika s dobovou recepciou a snaha o žánrové prekódovanie, ktoré označil ako dominantné vrstvy kritiky V. Petrika ako celku.

Interpretačno-hodnotiacej činnosti V. Petrika, ktorá je významná pre ďalšie generácie literárnych historikov z hľadiska jeho schopnosti vidieť a pomenovať úskalia dobovej tvorby, sa venovala aj Jelena Paštéková. V príspevku Civilizmus a démonizmus na premene literárnohistorických modelov na prelome päťdesiatych a šesťdesiatych rokov (osobné verzum kolektívne, recepcia „pravdivosti“, funkcie faktu a „realizmu“) priblížila a vyzdvihla Petrikovu schopnosť „preložiť“ krycie názvy nálepiek v dobovej literatúre a jej literárnokritickej i literárnohistorickej interpretácii, ktorú označila ako jeho významný prínos pre literárnu historiografiu.

Záujem o marginalizovanú literatúru, ako ju vo svojom príspevku načrtol V. Barborík, konkretizoval Tomáš Horváth v príspevku Zostup do hlbín suterénu, výstup do výšin povaly na detektívnom žánri. Predstavil jubilanta ako významného autora erudovaných doslovov k vydaniam detektívok v edícii Labyrint i autora literárnoteoretických reflexií tohto žánru. Horváth vyzdvihol jeho genealógiu, svojráznu Petrikovu interpretáciu tézy o mlčaní slovenských autorov v tomto žánri (*Poznámky k vývinu detektívy*), a tiež dôraz na schopnosť prispôsobiť sa spoločenským a geografickým podmienkam a vnútornú premenu, ktoré sú pre detektívku charakteristické (*Detektívny žáner a súčasnosť*).

Prozaickým útvaram a ich reflexiou V. Petrikom sa napokon venoval i posledný referujúci, Karol Csiba. V príspevku Subjektívna pravdi-

vosť memoárov priblížil modely memoárov vo vzťahu ku skutočnosti, jedincovi, pravdivosti, spoločnosti, etike a iným kritériám, ktoré modelovo demonštroval na memoároch Plávku, Poníčana a Smreka a ich recepcii V. Petrikom.

Hoci väčšina referujúcich zdôraznila, že doménou V. Petrika bola próza, v príspevku Ján Smrek – Eva Ave upozornil Michal Habaj na jeho prínos pre poéziu, zvlášť pre edičné výbery Jána Smreka. Upriamil pozornosť predovšetkým na Petrikov výber z rukopisnej pozostalosti tohto básnika *Proti noci – básne vnútorného exilu* (1993), kam zaradil i skladbu Eva Ave, publikovanú v predošlom roku v neprimeranej jazykovej úprave Štefana Moravčíka. Habaj básň interpretoval v kontexte dobovej tradície, pričom ocenil erudovaný výklad V. Petrika v doslove k tomuto knižnému vydaniu.

Dotykom V. Petrika s poéziou sa venoval i Fedor Matejov v príspevku Poézia a próza (lyrika a epika) ako dve podoby criticalkej iniciácie a inšpirácie pri práci s literatúrou (poznámky k téme) koncipovanom ako retrospektívny pohľad do literárnovedného uvažovania v slovenskom prostredí s dôrazom na reflexiu poézie a funkcie literárnej kritiky vo vzťahu k nej. V súvislosti s vedeckým dielom jubilanta zdôraznil, že jeho trvalou hodnotou je samozrejma systematickosť a dôslednosť.

Vďaka tomu, že jednotliví referujúci pri výbere témy vychádzali z osobných výskumných zámerov a preferencií, na podujatí v pozoruhodnej plastickeosti vynikol mimoriadne široký odborný záber Vladimíra Petrika, ktorý v kontinuite viac ako polstoročia zasahoval všetky literárnovedné disciplíny i žánre modernej slovenskej literatúry. Osobné a hlboké zameranie na recepciu slovenskej literatúry je napokon súčasťou osobnosti V. Petrika, rovnako ako konštantné kvality jeho diela, ako zdôraznili viacerí referujúci i autori zdravic. Preto toto podujatie v žiadnom prípade nemožno chápať ako bilanciu uzavretého vedeckého diela. Môžeme sa iba tešiť na ďalšie jeho podnetné príspevky a výstupy.

Jana Pácalová